

Anna Szymanowska, Marlena Mirosław, Krzysztof Patkowski

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

OCENA REALIZACJI PROGRAMU „MODERNIZACJA GOSPODARSTW ROLNYCH” NA TERENIE POWIATU LUBELSKIEGO W LATACH 2009-2011*

*„THE FARM MODERNIZATION” PROGRAM EVALUATION IN LUBLIN
DISTRICT DURING THE PERIOD 2009-2011*

Słowa kluczowe: fundusze UE, wsparcie finansowe, rozwój obszarów wiejskich

Key words: EU funds, financial assistance, rural area development

Abstrakt. „Modernizacja gospodarstw rolnych” to jedna z najważniejszych dostępnych linii wsparcia finansowego polskiego rolnictwa w ramach PROW 2007-2013. W badaniach przeprowadzono analizę wykorzystania tych funduszy na terenie powiatu lubelskiego w latach 2009-2011. W tym okresie beneficjenci powiatu lubelskiego w naborach 2009 i 2011 złożyli odpowiednio 154 i 452 wnioski o wsparcie finansowe, co stanowiło około 9,5% ogółu złożonych w województwie lubelskim. Liczba złożonych wniosków i wysokość wnioskowanych kwot świadczy o dużej potrzebie inwestowania beneficjentów, którzy są odpowiednio przygotowani do właściwego ich zagospodarowania. Ponad połowa ubiegających się o wsparcie, miała wykształcenie rolnicze i praktykę w tej dziedzinie gospodarki. Wyniki przeprowadzonej analizy wskazują na właściwe działania beneficjentów i rzetelną weryfikację w dysponowaniu unijnych finansów.

Wstęp

Rolnictwo to specyficzny sektor gospodarki narodowej, który uzależniany jest m.in. od warunków klimatyczno-glebowych, przedsiębiorczości oraz zaangażowania społeczności lokalnej i wymaga wsparcia finansowego. Angażowanie wyłącznie własnych środków może okazać się niewystarczające na skuteczne działania. Problem ten nabrał szczególnego znaczenia, kiedy rolnictwo stanęło przed koniecznością dostosowania do warunków gospodarki rynkowej.

W okresie poprzedzającym przystąpienie Polski do struktur Unii Europejskiej funkcjonowały programy, które wyznaczały koncepcje działań społeczno-gospodarczych. Na mocy traktatu akcesyjnego, gdy Polska stała się pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej, mogła ubiegać się o dostęp do środków finansowych przeznaczonych m.in. na wsparcie rozwoju obszarów wiejskich i poprawę życia na wsi. Uruchomienie dopłat bezpośrednich spowodowało przyspieszenie zmian, które sprzyjały wzrostowi konkurencyjności gospodarstw [Brzóska 2006]. Analiza kwot wsparcia uzyskanych i rozdysponowanych przez rolników z województwa warmińsko-mazurskiego wykazała, że fundusze w większości wydatkowano na cele nieinwestycyjne, natomiast ci rolnicy którzy podjęli decyzję o prowadzeniu inwestycji, dopłaty przeznaczali na rozbudowę gospodarstwa [Babuchowska, Marks-Bielska 2010].

Kierunek dysponowania dopłat ma związek z wielkością gospodarstwa. Wzrost wydatków inwestycyjnych wyraźnie zaznaczał się w gospodarstwach większych obszarowo, co w konsekwencji prowadzić może do wzrostu konkurencyjności oraz koncentracji produkcji [Czubak, Jędrzejczak 2011].

Celem podjętych badań była ocena wykorzystania funduszy wsparcia finansowego przez rolników powiatu lubelskiego w latach 2009-2011.

Material i metodyka badań

Material źródłowy stanowiły dane zarchiwizowane i udostępnione przez Lubelski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), dotyczące realizacji działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” na terenie powiatu lubelskiego. Informacje zebrane w biurze ARiMR zawierały dane liczbowe z dwóch naborów wniosków z lat 2009 i 2011 w ramach PROW 2007-2013. Uzyskane materiały dotyczyły: struktury wiekowej i kwalifikacji beneficjentów starających się o wsparcie, liczby złożonych wniosków, zawartych umów i wydanych zleceń płatności, a także wysokości wnioskowanych kwot, umów oraz kwot zleceń.

* Praca realizowana w ramach projektu Nr 12011310.

Wyniki badań

Lubelszczyzna to region typowo rolniczy, w którym dominują gospodarstwa o powierzchni około 10 ha położone na glebach klasy III i IV. W uprawach polowych dominują zboża, ale znaczącą pozycję stanowią również buraki cukrowe i rzepak. Specyfiką regionu lubelskiego jest uprawa chmielu, tytoniu, warzyw gruntowych i truskawek. Nowym, rozwijającym się kierunkiem w regionie lubelskim są gospodarstwa ekologiczne, które dostarczają na rynek krajowy i zagraniczny wysokiej jakości certyfikowaną żywność [Rocznik statystyczny... 2011].

Uruchomienie dostępu do środków finansowych daje beneficjentom swobodę w dysponowaniu środkami, co pozwala na wprowadzenie nowych technologii prowadzących do zwiększenia efektywności produkcji. O znaczeniu form wsparcia rolnictwa dla województwa lubelskiego może świadczyć fakt, że podczas kampanii 2009 i 2011 złożono ogółem 6397 wniosków, przy czym z terenu powiatu lubelskiego w każdym naborze wpłynęło po około 10%.

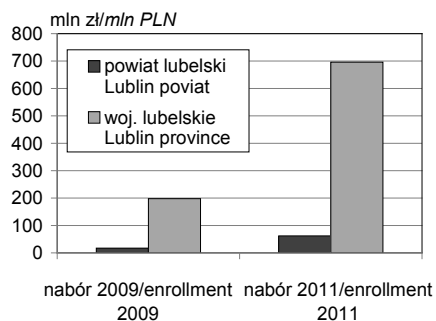
Wnioskowana kwota wsparcia gospodarstw Lubelszczyzny w naborach 2009 i 2011 wynosiła łącznie około 894 mln zł (rys. 1). W 2009 r. beneficjenci ubiegali się o ponad 17 mln zł, natomiast w kolejnym naborze kwota była zdecydowanie wyższa. Duże zainteresowanie formami wsparcia wynika z dynamiki zmian w sektorze „rolnictwo” na omawianym terenie i jest to przejaw wzrostu aktywności społeczeństwa związanego z gospodarstwem wiejskim.

W badaniach analizowano wiek beneficjentów. To ważna cecha demograficzna, daje bowiem pewien pogląd na strukturę aktywnej społeczności wiejskiej (rys. 2). Rolnicy, którzy widzieli potrzebę pomocy w modernizacji gospodarstwa, to ludzie w pełni sił produkcyjnych. Największą grupę stanowili beneficjenci w przedziale wiekowym 31-40 lat (38,8%), nieco mniejszą w wieku 41-60 lat (36,4%). Podobne wyniki uzyskała Zwolińska [2010], która analizując działanie 312. wskazała na podobną grupę wiekową jako najbardziej aktywną w pozyskiwaniu funduszu wsparcia.

Kwalifikacje zawodowe wnioskodawców przedstawiono na rysunku 3. W grupie beneficjentów, którzy realizowali przedsięwzięcia modernizacyjne w swoich gospodarstwach, 53% – a więc ponad połowa ubiegających się miała wykształcenie rolnicze na poziomie zawodowym średnim lub wyższym. Wykształcenie inne niż rolnicze na poziomie wyższym oraz zawodowym, ale z wymaganym 3- lub 5-letnim stażem pracy w rolnictwie miało odpowiednio: 20 i 21%, natomiast najniższą liczebnie grupę stanowili beneficjenci z wykształceniem podstawowym i z tytułem kwalifikacyjnym lub zawodowym. Pełniejsza analiza tych wyników pozwala z optymizmem patrzeć na przygotowanie zawodowe rolników realizujących swoją działalność na terenie powiatu lubelskiego. Wiedza teoretyczna poparta doświadczeniem zawodowym pozwala na właściwe zarządzanie posiadanym kapitałem.

Jak wynika z danych prezentowanych na rysunku 4, liczba złożonych wniosków w 2011 r. wynosiła 452 i była prawie 3-krotnie wyższa niż podczas naboru w 2009 r. Odmienną tendencję daje się zauważyć w przypadku podpisanych umów. W drugim naborze w stosunku do pierwszego wyraźnie zmniejszyła się liczba podpisanych umów. Spośród złożonych wniosków po weryfikacji 59% beneficjentów uzyskało pozytywną decyzję, natomiast w 2009 r. wynik ten był zdecydowanie wyższy, gdyż 90% składających wnioski o pomoc zostało pozytywnie zaopiniowanych. Ponadto, ten rok zaowocował również wysoką liczbą wystawionych zleceń płatności.

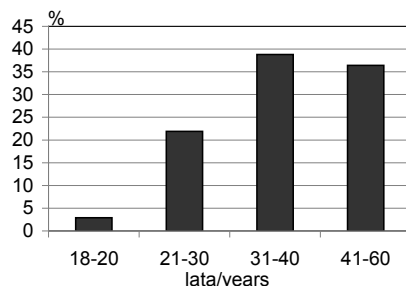
Dane liczbowe charakteryzujące 2011 r. mogą świadczyć o większym dostępie do informacji na temat możliwości i formy pozyskania funduszy wspierających działalność w gospodarstwie. Wysoki odsetek odrzuconych wniosków może świadczyć o ich rzetelnej ocenie od strony formalnej i merytorycznej.

Rysunek 1. Wnioskowana kwota w naborach 2009 i 2011

Figure 1. The requested funding in 2009 and 2011

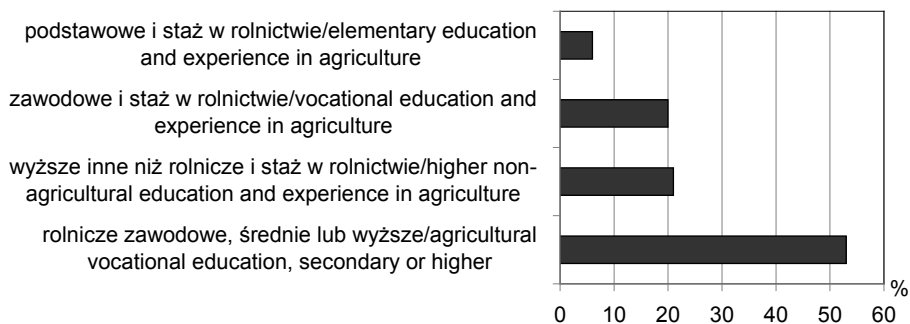
Źródło: opracowanie własne
Source: own study

Rysunek 2. Struktura wiekowa beneficjentów działania 121

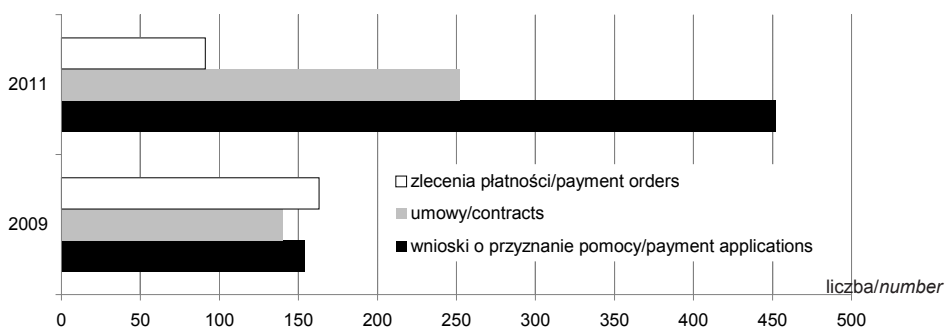
Figure 2. The age structure of beneficiaries involved in Measure 121

Źródło: opracowanie własne
Source: own study

Rysunek 3. Wykształcenie zawodowe beneficjentów
Figure 3. The beneficiary educational attainment level and farm experience

Źródło: opracowanie własne
 Source: own study

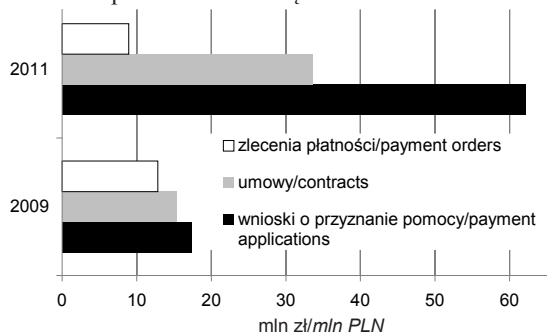

Rysunek 4. Liczba złożonych wniosków, podpisanych umów i wydanych zleceń płatności w latach 2009-2011
Figure 4. The number of submitted applications, signed contracts and payment orders issued in 2009 and 2011

Źródło: opracowanie własne
 Source: own study

W powyższej analizie uwagę zwraca wyższa liczba zleceń płatności w stosunku do podpisanych umów, co może wynikać najprawdopodobniej z etapowego rozliczania umów. Podobne spostrzeżenia odnotowano w innych badaniach, w których zwracano uwagę na trudności w sporządzaniu wniosków i skomplikowane procedury [Bogusz, Paluch 2011].

Na rysunku 5 przedstawiono wysokość kwot wnioskowanych, podpisanych umów i zrealizowanych zleceń płatności. Podczas kampanii w 2009 r. do biura ARiMR wpłynęły wnioski na kwotę ogółem 17 369 227 zł. W związku z tym, że podpisano 90% umów, przydzielona kwota była niższa o około 2 mln zł, a zlecenia płatności w omawianym roku wynosiły prawie 13 mln zł. W następnej edycji (w 2011 r.) koperta finansowa wnioskowana przez beneficjentów wynosiła 62 mln zł. Jednakże znaczna ilość odrzuconych wniosków spowodowała równocześnie zmniejszenie kwoty umów o około 54%. Rok 2011 w powiecie lubelskim w zakresie działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” zamknięto realizacją 91 zleceń płatności na kwotę 8 933 220 zł.

Rysunek 5. Kwota wnioskowanej pomocy, podpisanych umów i realizowanych zleceń płatności w powiecie lubelskim
Figure 5. The funding requests, signed contracts and executed payments in Lublin District

Źródło: opracowanie własne
 Source: own study

Podsumowanie

Przystąpienie Polski do struktur Unii Europejskiej dało polskiemu rolnictwu duże szanse rozwoju w wielu dziedzinach. Gospodarstwo rolne dla właściwego i efektywnego gospodarowania wymaga inwestowania. Przy ograniczonych środkach własnych, szansa uzyskania wsparcia finansowego daje większe możliwości podjęcia stosownych działań zmierzających do poprawy efektywności gospodarowania oraz daje nadzieję na zwiększenie akumulacji finansowej. Z przeprowadzonej analizy realizacji działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” na terenie powiatu lubelskiego wynika, że rolnicy z tego regionu, to ludzie przedsiębiorczy, o dużej fachowości, widzący potrzebę inwestowania w obszary wiejskie Lubelszczyzny. Przy ograniczonych możliwościach zatrudnienia w miastach województwa takie działania mają również pozytywny wpływ na zmniejszenie stopy bezrobocia i ograniczenie odpływu, szczególnie młodych ludzi poszukujących zatrudnienia w innych obszarach.

Literatura

- Babuchowska K., Marks-Bielska R.** 2010: Płatności bezpośrednie w kontekście inwestycji w gospodarstwach rolnych. *Rocz. Nauk. SERiA*, t. XII, z. 1, 7-11.
- Bogusz M., Paluch Ł.** 2011: Ocena wykorzystania funduszy w rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich województwa małopolskiego. *Rocz. Nauk. SERiA*, t. XIII, z. 1, 37-40.
- Brzóska M.** 2006: Wizja polskiej wsi i rolnictwa. [W:] Polska wieś 2006. Raport o stanie polskiej wsi. FDPA, 161-173, Warszawa.
- Czubak W., Jędrzejak P.** 2011: Wykorzystanie dopłat bezpośrednich w gospodarstwach rolnych. *Rocz. Nauk. SERiA*, t. XIII, z. 3, 75-79.
- Rocznik Statystyczny Rolnictwa. 2011: GUS, Warszawa.
- Zwolińska M.** 2010: Charakterystyka beneficjentów i operacji w ramach Działania 312 PROW 2007-2013, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013, *Biuletyn informacyjny*, 10-11(141), 35-37.

Summary

Farm modernization is considered one of the most important financial assistance available for the Polish agriculture under the Rural Development Programmer (PROW) 2007-2013. The article analyzes using the funds in Lublin district in 2009 and 2011. During this period, the beneficiaries from the Lublin district, who enrolled in 2009 and 2011 submitted 154 and 452 financial aid applications, respectively, accounting for about 9,5% of total applications submitted in the Lublin voivodship. The number of filed applications and funding request indicate large investment needs by applicants able to manage the funds. More than one half of the financial aid applicants are college educated and have agricultural experience. Results indicate proper activities of the beneficiaries and a reliable verification of the European Union fund allocation.

Adres do korespondencji:

dr hab. Anna Szymanowska
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
Katedra Hodowli Małych Przeżuwaczy i Doradztwa Rolniczego
ul. Akademicka 13
20-950 Lublin
e-mail: anna.szymanowska@up.lublin.pl